

Handläggare
Hagström Ingela
Klinge-Nygård Nina (KLK)
Löwgren Helene (SCF)

Datum
2016-11-24

Diarienummer
KSN-2016-1975

Yttrande över betänkande Kraftsamling mot antiziganism (SOU 2016:44)

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen föreslås besluta

att avge yttrande enligt **bilaga 1**.

Ärendet

Kulturdepartementet har remitterat betänkandet Kraftsamling mot antiziganism (SOU 2016:44) till kommunen och vill ha synpunkter på rekommendationerna som ges, med undantag för innehållet i kapitel fem som handlar om ett nationellt center för romska frågor och de delar i kapitel sex som rör frågan om ett nationellt center för romska frågor. Svar ska ha kommit till Kulturdepartementet senast 15 december 2016.

Utredningen är Kommissionens mot antiziganism slutbetänkande och innehåller rekommendationer om hur samhället bör fortsätta arbeta mot antiziganism.

Utredningens sammanfattning återges i **bilaga 2**. Utredningen kan laddas ner från regeringens webbsida <http://www.regeringen.se/rattsdokument/statens-offentliga-utredningar/2016/06/sou-201644/>.

Beredning

Ärendet har beretts av kommunledningskontoret tillsammans med socialförvaltningen.

Föredragning

I förslaget till yttrande ställer sig Uppsala kommun bakom betänkandets ansats och välkomnar en utveckling av arbetet med att ändra på rådande normer och strukturer. Betänkandet är en sammanfattning av nuläget i Sverige avseende romers livssituation och hur de utsätts för antiziganism genom flera samhällsfunktioner. Romer vittnar om att de befinner sig i en ond cirkel vad gäller brist på utbildning, arbete, boende med mera.

Ofta påstås att romers livssituation är självvald. Det är en förvrängd bild av verkligheten och den synen har rått i sekler i Sverige. Utredningens bedömning är att de gjorda insatserna hittills inte varit tillräckliga för att kunna utmana och ändra på rådande antiziganistiska strukturer i svenska samhället.

I betänkandet finns rekommendationer och förslag som kan sammanfattas under tre punkter:

- Att reparera romers tillit och förtroende genom erkännande genom inrättande av minnesmärken och offentlig ursäkt för de historiska övergrepp som romer utsatts för
- Att se över arbetssätt och styrning av åtgärder mot antiziganism
- Att inrätta ett nationellt center för romska frågor

Rekommendationerna riktar sig uteslutande till regeringen och beskriver hur staten bör agera. De ekonomiska konsekvenserna för föreslagna insatser åvilar således enligt förslaget på staten.

Utredningen stryker under att de föreslagna insatserna inte ska påverka det kommunala självstyret och går därmed inte djupare in på konsekvenser för kommuner eller kommunernas roll i arbetet mot antiziganism. Ett resonemang om kommunernas roll hade varit önskvärt, då mycket av arbetet sker på lokal nivå.

Även om förslagen i betänkandet främst medför kostnader för staten bör utredningen kompletteras med en konsekvensbeskrivning av ekonomisk påverkan på kommunal nivå. Ett exempel på förslag som tas upp och som skulle kunna innebära kostnad för kommunerna är förslag om inrättande av minnesplatser eller märken.

Uppsala har ett välfungerande arbete med romsk inkludering. Bland annat finns resurser i form av samordnare för nationella minoriteten romer och romsk brobyggare avsatta på socialförvaltningen, med uppdrag att både arbeta på strategisk och operativ nivå för att öka romsk delaktighet och inkludering. En kommunal handlingsplan är under framtagande med syfte att tydliggöra kommunens målsättning och prioriterade åtgärder för kommande år.

Uppsala blev utvald av regeringen som en av fem utvecklingskommuner för romsk inkludering, vilket är en satsning som ska pågå under minst två år. Inom ramen för den nya satsningen ska Uppsala bygga upp en tydligare struktur i den kommunala förvaltningen för att förbättra romsk delaktighet och inflytande. Målet är att integrera utvecklingsarbetet för romsk inkludering i kommunens ordinarie strukturer och verksamheter.

Ekonomiska konsekvenser

Inga ekonomiska konsekvenser är aktuella med föreliggande förslag till beslut.

Kommunledningskontoret

Joachim Danielsson
Stadsdirektör

Christoffer Nilsson
Chef kommunledningskontoret

Handläggare
Klinge-Nygård Nina
Löwgren Helene

Datum
2016-11-24

Diarienummer
KSN-2016-1975

Kulturdepartementet
103 33 Stockholm
Diarienummer: Ku2016/0196/DISK

Remissyttrande över betänkande Kraftsamling mot antiziganism (SOU 2016:44)

Uppsala kommun har erhållit rubricerade betänkande på remiss.

Sammanfattning

Uppsala kommun ställer sig positiv till de rekommendationer som ges i betänkandet för att stävja antiziganismen. Kommunen instämmer i att de insatser som genomförts hittills inte har varit tillräckliga för att kunna utmana och ändra på rådande antiziganistiska strukturer i svenska samhället.

Allmänt

Uppsala kommun anser att betänkandet är en bra sammanfattning av nuläget i Sverige. Många romer har en svår livssituation och utsätts för antiziganism genom flera samhällsfunktioner. Det är ingenting nytt, antiziganism har funnits i Sverige i flera sekel. Dessvärre finns inga genvägar till jämlika villkor: det allmänna måste arbeta mot antiziganism. Kommunen instämmer i de rekommendationer som ges i betänkandet och vill särskilt lyfta några av dem enligt nedan.

Avsnitt 3.5 Kommissionens rekommendationer för att reagera på kränkningar av romers rättigheter och möjliggöra upprättelse

Det är bra att staten rekommenderas framföra en officiell ursäkt för de övergrepp som romer utsatts för genom historien och att regeringen initierar inrättandet av minnesmärken och minnesdagar med syftet att erkänna och synliggöra den antiziganistiska historien i Sverige, samt initierar en översyn av namn och beteckningar på platser, vilka anspelar på antiziganism. Det är också positivt att *Den mörka och okända historien – Vitbok om övergrepp och kränkningar av romer under 1900-talet* (Ds 2014:8) kan beställas kostnadsfritt för att möjliggöra en större spridning av vitboken.

Kommunen vill göra ett medskick att även om förslagen främst innebär kostnader för staten kan det i förlängningen innebära kostnader för kommuner. Ett exempel på sådant är förslag om inrättande av minnesplatser eller märken som en del i att möjliggöra upprättelse.

Avsnitt 4.2 Kommissionens rekommendationer för ett effektivare arbete mot antizigansim

Det är viktigt med ett fortsatt statligt stöd inom ramen för strategin för romsk inkludering och att kommunerna, liksom statliga myndigheter, också omfattas av det stödet och samordningen. Det romska civilsamhället behöver stödjas med statliga medel, men också ges mera kunskap för att bättre kunna organisera sig och föra sin talan i samhället. Ungdomar bör stödjas särskilt.

Romer vittnar om att de befinner sig i en ond cirkel vad gäller brist på utbildning, arbete, boende med mera, skriver utredningen i avsnitt 3.2. Kommunen instämmer i att de hittills gjorda insatserna inte varit tillräckliga för att kunna utmana och ändra på rådande antiziganistiska strukturer i svenska samhället.

Kommunen vill skicka med att även om de föreslagna insatserna för effektivare arbete inte ska påverka det kommunala självstyret hade det varit värdefullt om utredningen även omfattade ett resonemang om kommunernas roll, då mycket av arbetet sker på lokal nivå.

Kommunstyrelsen

Marlene Burwick
Ordförande

Ingela Persson
Sekreterare

Handläggare
Klinge-Nygård Nina
Löwgren Helene

Datum
2016-11-24

Diarienummer
KSN-2016-1975

Kulturdepartementet
103 33 Stockholm
Diarienummer: Ku2016/0196/DISK

Remissyttrande över betänkande Kraftsamling mot antiziganism (SOU 2016:44)

Uppsala kommun har erhållit rubricerade betänkande på remiss.

Sammanfattning

Uppsala kommun ställer sig positiv till de rekommendationer som ges i betänkandet för att stävja antiziganismen. Kommunen instämmer i att de insatser som genomförts hittills inte har varit tillräckliga för att kunna utmana och ändra på rådande antiziganistiska strukturer i svenska samhället.

Allmänt

Uppsala kommun anser att betänkandet är en bra sammanfattning av nuläget i Sverige. Många romer har en svår livssituation och utsätts för antiziganism genom flera samhällsfunktioner. Det är ingenting nytt, antiziganism har funnits i Sverige i flera sekel. Dessvärre finns inga genvägar till jämlika villkor: det allmänna måste arbeta mot antiziganism. Kommunen instämmer i de rekommendationer som ges i betänkandet och vill särskilt lyfta några av dem enligt nedan.

Avsnitt 3.5 Kommissionens rekommendationer för att reagera på kränkningar av romers rättigheter och möjliggöra upprättelse

Det är bra att staten rekommenderas framföra en officiell ursäkt för de övergrepp som romer utsatts för genom historien och att regeringen initierar inrättandet av minnesmärken och minnesdagar med syftet att erkänna och synliggöra den antiziganistiska historien i Sverige, samt initierar en översyn av namn och beteckningar på platser, vilka anspelar på antiziganism. Det är också positivt att *Den mörka och okända historien – Vitbok om övergrepp och kränkningar av romer under 1900-talet* (Ds 2014:8) kan beställas kostnadsfritt för att möjliggöra en större spridning av vitboken.

Kommunen vill göra ett medskick att även om förslagen främst innebär kostnader för staten kan det i förlängningen innebära kostnader för kommuner. Ett exempel på sådant är förslag om inrättande av minnesplatser eller märken som en del i att möjliggöra upprättelse.

Avsnitt 4.2 Kommissionens rekommendationer för ett effektivare arbete mot antizigansim

Det är viktigt med ett fortsatt statligt stöd inom ramen för strategin för romsk inkludering och att kommunerna, liksom statliga myndigheter, också omfattas av det stödet och samordningen. Det romska civilsamhället behöver stödjas med statliga medel, men också ges mera kunskap för att bättre kunna organisera sig och föra sin talan i samhället. Ungdomar bör stödjas särskilt.

Romer vittnar om att de befinner sig i en ond cirkel vad gäller brist på utbildning, arbete, boende med mera, skriver utredningen i avsnitt 3.2. Kommunen instämmer i att de hittills gjorda insatserna inte varit tillräckliga för att kunna utmana och ändra på rådande antiziganistiska strukturer i svenska samhället.

Kommunen vill skicka med att även om de föreslagna insatserna för effektivare arbete inte ska påverka det kommunala självstyret hade det varit värdefullt om utredningen även omfattade ett resonemang om kommunernas roll, då mycket av arbetet sker på lokal nivå.

Kommunstyrelsen

Marlene Burwick
Ordförande

Ingela Persson
Sekreterare

Sammanfattning

Kommissionen har haft regeringens uppdrag att åstadkomma en kraftsamling i arbetet mot antiziganism och att överbrygga den förtroendeklyfta som finns mellan den romska gruppen och samhället i övrigt. Antiziganism är den särskilda rasism som romer utsätts för.

Kommissionen har haft en unik sammansättning med en majoritet romer, vilket har påverkat förutsättningarna att bedriva en verksamhet med utgångspunkt i romsk delaktighet och medbestämmande. Därutöver har kommissionens verksamhet vägletts av vad som har framkommit i de konsultationer och dialoger som genomförts med ett stort antal romer.

Uppdraget har innefattat att utifrån kunskap om antiziganism och dess påverkan på många romers livsvillkor förmå ansvariga aktörer att inta en mer aktiv hållning i arbetet mot den diskriminering och vardagsrasism som romer möter i det svenska samhället. Kommissionen har också haft uppdraget att följa utvecklingen och sammanställa de granskningar och åtgärder som vidtagits av olika aktörer när det gäller frågan om registrering av romer på etnisk grund. Rapporten *Registrering på etnisk grund*, bilaga 5, beskriver hur kommissionen genomfört uppdraget.

Dessutom har kommissionen haft regeringens uppdrag att ta fram och sprida ett material som utgår från den vitbok som beskriver övergrepp och kränkningar som romer har utsatts för under 1900-talet, *Den mörka och okända historien – Vitbok om övergrepp och kränkningar av romer under 1900-talet* (Ds 2014:8). Kommissionen har fullföljt denna del av uppdraget genom att ta fram och sprida skolboken *Antiziganismen i Sverige – om övergrepp och kränkningar av romer under 1900-talet och i dag* samt en tillhörande lärarhandledning.

En viktig del av verksamheten har varit att synliggöra vad begreppet antiziganism står för och dess betydelse för romers mänsk-

liga rättigheter. I detta syfte har kommissionen tagit fram en skrift, offentliggjort rapporter, reagerat på händelser som förefaller ha sin grund i antiziganism, publicerat krönikor på kommissionens webbplats och skrivit debattartiklar. Dessa aktiviteter har haft det övergripande syftet att utmana de antiziganistiska hinder romer möter. De har motiverats utifrån kommissionens iakttagelse att antiziganismen anses vara legitim bland många i det svenska samhället. För att bryta detta mönster har det varit nödvändigt att aktivt ta ställning för romers mänskliga rättigheter.

Kommissionen lämnar i betänkandet ett antal rekommendationer till regeringen. De tar sin utgångspunkt i kommissionens övergripande slutsats att det i stor utsträckning saknas styrning och kontinuitet både i politiken och i initiativ från andra aktörer. För att på allvar motverka antiziganismen behöver ett antal åtgärder vidtas. Regeringen behöver tydligare än i dag använda sin styrande makt och de medel som står till buds för att kränkningar av romers mänskliga rättigheter ska upphöra. För att nå framgång är det nödvändigt att regeringen i sitt arbete säkerställer att det fortsatta arbetet präglas av reell romsk delaktighet och inflytande.

Erkännandet måste fyllas med ett innehåll

Situationen för romers mänskliga rättigheter är allvarlig. Antiziganismen påverkar många romers möjligheter att vara en del av befintliga strukturer och diskrimineringen påverkar romers tillgång till bostad, utbildning, arbetsmarknad, socialtjänst och hälso- och sjukvård. Situationen synliggör att de åtgärder som hittills har vidtagits inte har varit tillräckliga för att komma till rätta med den diskriminering och de kränkningar som alltjämt drabbar romer. Det visar sig inte minst i det förhållandet att romers anmälningar om hatbrott och diskriminering tillåts passera obemärkta och att det påfallande ofta finns en oförståelse inför allvaret i de omfattande kränkningar som romer utsätts för.

Antiziganismen har en kontinuitet, vilket också framgår i hanteringen av Skånepolisens register och den offentliga debatten om utsatta EU-medborgare. Kommissionen noterar likväl att det har skett en utveckling som pekar på att det i dag finns en större insikt om och ett erkännande av antiziganismens påverkan på romers till-

gång till sina mänskliga rättigheter. Erkännandet måste emellertid avspeglas i åtgärder som bidrar till att kränkningarna upphör.

Det är viktigt att det vidtas åtgärder som markerar att majoritetssamhället tydligt tar avstånd från och ansvar för den antiziganism som romer utsatts för. För att avståndstagandet ska kunna bidra till att skapa en grund för framtiden krävs att det också följs av utfästelser om åtgärder som förhindrar upprepning. Det är mot denna bakgrund som kommissionen föreslår att statsministern bör framföra en officiell ursäkt för de historiska övergrepp som romer utsatts för. Ursäkten kan bara bli trovärdig om den framförs som ett led i ett framåtsyftande arbete för att förhindra kränkningar av romers mänskliga rättigheter.

Ett sätt att förhindra återupprepning är insatser som bidrar till att synliggöra Sveriges antiziganistiska historia och romers historia och närvaro också i andra avseenden. Därför föreslår kommissionen att regeringen säkerställer tillgången och spridningen av skolboken och vitboken samt i lämplig form ser över möjligheten att inrätta minnesmärken och minnesdagar. Exempelvis bör den 2 augusti högtidlighållas som minnesdag över Förintelsen av romer.

Det finns ett stort antal ortnamn som anspelar på antiziganism. Kommissionen föreslår att regeringen initierar en utredning med uppdrag att ta ställning till en framtida hållning i synen på sådana namn och beteckningar.

Skånepolisens massregistrering av romer har fått allvarliga konsekvenser när det gäller romers tilltro till möjligheterna att kunna hävda sina mänskliga rättigheter, och har vidgat förtroendeklyftan mellan romer och majoritetssamhället. Regeringen bör se till att de återstående frågor som romer har om registreringen får tillfredsställande svar. Det rättsliga skyddet mot registrering på etnisk grund bör också ses över för att förhindra att en upprepning sker.

Rättsliga processer är en verkningsfull metod för att motverka antiziganism och är normerande. Mot denna bakgrund bör regeringen verka för att Diskrimineringsombudsmannen (DO) i högre utsträckning utreder anmälningar om diskriminering och att dessa i större utsträckning än i dag prövas av domstol. Likaså bör regeringen verka för att anmälningar till Polisen om hatbrott i högre utsträckning utreds och lagförs. Dessutom bör dessa myndigheter förstärka sina främjande insatser och vara en starkare aktör mot kränkningar.

Med tanke på rättsprocessers betydelse bör protokoll 12 till Europakonventionen och tilläggsprotokollet till FN-konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter ratificeras. Kommissionen ser även positivt på regeringens avisering om att ett nationellt oberoende organ för mänskliga rättigheter inrättas och betonar det angelägna i att det arbetet kommer igång skyndsamt.

Romers erfarenhet av diskriminering och bristande tillgång till rättigheter i Sverige kan inte ses isolerat från det som sker i andra delar av Europa. För att effektivisera arbetet mot antiziganism i Europa anser kommissionen att regeringen bör verka för att det tillsätts en särskild representant inom EU med resurser och befogenheter att samordna och intensifiera unionens insatser för romers mänskliga rättigheter.

Styrning av åtgärder mot antiziganism

Kommissionen vill betona vikten av att regeringen överväger insatser som bidrar till en tydlig hållning i arbetet mot antiziganism.

Kommissionen rekommenderar regeringen att i sin styrning av statliga förvaltningsmyndigheter lägga vikt vid åtgärder som motverkar antiziganism. Genom en tydlig myndighetsstyrning om vad regeringen vill uppnå i arbetet mot antiziganism och genom kontinuerlig uppföljning, finns det goda förutsättningar att också få underlag för att utvärdera insatserna. Ett sådant tillvägagångssätt kan förväntas bidra till att myndigheter i större utsträckning bedriver och återrapporterar en verksamhet som tar sikte på att motverka antiziganism.

Det romska civilsamhällets förutsättningar har varit en återkommande fråga vid kommissionens dialoger med romer. De synpunkter som har framförts rör det romska civilsamhällets möjligheter att verka på sina egna villkor samt organisationsbidragens storlek och fördelning. Kommissionens genomgång av hur ekonomiskt stöd har fördelats visar att det är befogat att vidta åtgärder i syfte att öka det statliga stödet till romska organisationer. Därutöver bör bidragsgivande myndigheter ges i uppdrag att se över arbetssätt som kan bidra till att öka fördelningen av verksamhetsstöd till romska organisationer.

Kommissionen rekommenderar regeringen att i det fortsatta arbetet med att genomföra strategin för romsk inkludering överväga hur myndigheter som får uppdrag inom strategin kan få ett ökat stöd. Flera av de myndigheter som har uppdrag inom strategin efterlyser ett forum för kontinuerligt utbyte av vunna erfarenheter. Länsstyrelsen i Stockholms län har haft en samordnande funktion. Det kan finnas erfarenheter hos den myndigheten som regeringen bör tillvarata vid ett övervägande av en lämplig aktör som kan utgöra ett stöd för och samordna myndigheters arbete mot anti-ziganism.

Public service-bolagens årsredovisningar visar att regeringens ambition att programutbudet på romani čhib ska öka i betydande utsträckning inte har infriats. Trots att situationen har uppmärksamats av Granskningsnämnden, har ingen märkbar förändring skett. I betänkandet rekommenderar kommissionen regeringen att noga följa omfattningen av sändningstid på romani čhib i public service-bolagen SVT, SR och UR i syfte att genomföra en eventuell revidering av sändningstillstånden vid nästa tillfälle.

Regeringen har aviserat en översyn av minoritetspolitiken. Kommissionen välkomnar initiativet och anser det angeläget att en sådan översyn omfattar frågor om tillsyn och sanktioner. Därutöver anser kommissionen att översynen bör innefatta att se över förverkligandet av minoritetsrättigheterna utanför förvaltningsområdena samt hur samråd och dialoger kan stärkas.

Länsstyrelsen i Stockholms län har nyligen getts i uppdrag att utveckla samverkan och samordna det arbete som bedrivs avseende medborgare inom EU/EES-området som vistas tillfälligt i Sverige. Kommissionen framhåller det angelägna i att uppdraget genomförs utifrån ett rättighetsperspektiv. Bakgrunden är kommissionens iakttagelse om hur den allmänna debatten om gruppens rättigheter förs, där krav ställs på förbud mot tiggeri, ”nolltolerans” och snabba, effektiva avhysningar.

Center för romska frågor

I betänkandet rekommenderar kommissionen regeringen att påbörja ett arbete med att inrätta ett nationellt center för romska frågor. Centret bör bedriva ett arbete för att driva på en kunskapsutveck-

ling om antiziganism och dess konsekvenser. Andra uppgifter för centret bör vara att följa upp, bevaka och utvärdera insatser av aktörer som har en roll i att motverka antiziganism samt att komma med förslag på lämpliga åtgärder. Vidare bör centret verka för att det genomförs aktiviteter som syftar till att stärka romsk kultur och språk. Centret bör också ha i uppgift att ge råd och stöd till romer om vart de kan vända sig för att hävda sina rättigheter. Centret bör inte ha något tillsynsuppdrag.

Centret bör ges formen av en statlig nämnd, i vilken romer är väl representerade.

Betänkandet ger underlag för regeringens fortsatta arbete med att bereda denna fråga i nära dialog och samverkan med romer.